

نقش استرس یا هیجان خودساخته در فوت

امید ابروانی^۱، MD، PhD، منصور فیروزبخت^۱، MD

^۱ مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، سازمان پزشکی قانونی کشور، تهران، ایران

نویسنده مسئول: امید ابروانی، پست الکترونیک: Om_iravani@yahoo.com

انتشار برخط: ۱۴۰۲/۱۲/۱۲

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۳

تاریخچه مقاله: دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۳

How to cite: Iravani O, Firozbakht M. Role of self-induced distress or excitement in death. Iran J Forensic Med. 2024;30(1):69-70.

سردبیر محترم؛

امروزه از صدمات جسمانی خود ساخته تحت عنوان «خودزنی» یاد می شود که سال هاست در متون علمی مورد بحث قرار گرفته است. پزشکان قانونی به طور معمول با رویت الگوهای خودزنی عبارت «ایجاد ضایعه در حالت غیرمنزاعه» را استفاده می کنند. این در حالی است که تاکنون نقش استرس یا هیجان خودساخته در بروز صدمات روانی یا فوت هیچ گاه مدنظر صاحب نظران قرار نگرفته است. استرس و هیجان از ابتدای خلقت عناصری تفکیک ناشدنی از زندگی انسان بوده است [۱]. اگرچه ارتباط استرس یا هیجان با ایجاد، تشدید یا تسریع حوادث قلبی-عروقی یا مغزی دارای پایه و اساس بنیادی است [۲،۳] اما انتظار می رود که سطح عرفی استرس در یک فرد سالم به مرگ منتهی نشود. شاید به لحاظ پزشکی بتوان نقش کلی استرس یا هیجان متعاقب یک نزاع لفظی در فوت فرد را بررسی کرد [۴] اما ابهام اساسی اینجاست که وقتی نقش استرس یا هیجان متعاقب یک نزاع لفظی در فوت احراز شد، رفتار مرحوم چقدر در نتیجه نزاع لفظی موثر بوده است؟ تاثیر رفتار منتسب به متهم چگونه محاسبه می شود؟ آیا صرف آنکه میزان تاثیر استرس یا هیجان در فوت یک فرد به درصد بیان شود، مقام قضایی بر اساس قانون مجازات اسلامی امکان تفکیک استرس خودساخته (منتسب به فرد متوفی) از استرس دگرساخته (منتسب به متهم) را خواهد داشت؟

بر اساس قوانین حقوقی کشور فرانسه و آمریکا، آسیب روانی و فوت به دنبال استرس یا هیجان زمانی موضوعیت می یابد که رفتار افراطی (Extreme) و یا ظالمانه (Outrageous) عمدی یا متعاقب

بی ملاحظگی (غیر عمدی) یک فرد منجر به آسیب روانی یا فوت فرد دیگری شود [۵]. مثال هایی از رفتار ظالمانه: ۱- فردی به دوست یا همکارش به صورت دروغ اعلام کند که همسر یا فرزندش در تصادف فوت کرده است. ۲- فردی با اطلاع از اینکه دوستش از عنکبوت می ترسد، برای شوخی چند عنکبوت را در مجاورت دوستش قرار می دهد. ۳- طلبکاری که بدهکار خود را تهدید به قتل می کند. در این مثال ها نزاعی در کار نبوده، بلکه رفتار ظالمانه صرفاً منتسب به یک فرد بوده و طرف مقابل نقشی در ایجاد استرس یا هیجان نداشته است. در راستای احراز نقش استرس و هیجان ایجاد شده از سوی متهم در فوت بررسی چند عامل ضروری به نظر می رسد: ۱- تحلیل جزئیات واقعه ۲- اخذ نظریه پزشکی قانونی ۳- بررسی سوابق پزشکی متهم و مرحوم ۴- کسب اطلاعات از حاضران، شاهدان و مطلعان واقعه. بررسی این عوامل نیاز به همکاری تنگاتنگ پزشکی قانونی و کارشناسان خبره دادگستری با مقام قضایی خواهد داشت.

به طور کلی در راستای آزادی بیان و اندیشه یک نزاع لفظی منجر به فوت می بایست فراتر از انتقاد یا توهین فردی در نظر گرفته شود. بنابراین اگر رفتار متهم در وضعیتی حادث شود که این رفتار در آن موقعیت عرفی یا عادی تلقی شود متهم ضامن نیست. همچنین در شرایطی که دو فرد آگاهانه یا یکدیگر به منازعه لفظی می پردازند، هر دو نفر در رفتار عمدی، غیر محتاطانه و یا ظالمانه نسبت به یکدیگر مباشرت و مشارکت فعال داشته اند، در این صورت فرد مرحوم به طور تلویحی رضایت و فرصت حضور و شرکت در رفتار ظالمانه را به متهم اعطا کرده و متهم می تواند در عوارض روانی حاصله یا فوت مرحوم ضامن نباشد.

References

1. Fineschi V, Michalodimitrakis M, D'Errico S, Neri M, Pomara C, Riezzo I, Turillazzi E. Insight into stress-induced cardiomyopathy and sudden cardiac death due to stress. A forensic cardio-pathologist point of view. *Forensic Sci Int*. 2010;194(1-3):1-8. doi: [10.1016/j.forsciint.2009.10.025](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2009.10.025).
2. Hamer M, Kivimaki M, Stamatakis E, Batty GD. Psychological distress as a risk factor for death from cerebrovascular disease. *CMAJ*. 2012;184(13):1461-6. doi: [10.1503/cmaj.111719](https://doi.org/10.1503/cmaj.111719).
3. Lecomte D, Fornes P, Nicolas G. Stressful events as a trigger of sudden death: a study of 43 medico-legal autopsy cases. *Forensic Sci Int*. 1996;79(1):1-10. doi: [10.1016/0379-0738\(95\)01873-5](https://doi.org/10.1016/0379-0738(95)01873-5).
4. Critchley HD, Taggart P, Sutton PM, Holdright DR, Batchvarov V, Hnatkova K, et al. Mental stress and sudden cardiac death: asymmetric midbrain activity as a linking mechanism. *Brain*. 2005;128(1):75-85. doi: [10.1093/brain/awh324](https://doi.org/10.1093/brain/awh324).
5. Ahmed R. The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French Law. *Potchefstroom Electron Law J*. 2023;26(1):1-30. doi: [10.17159/1727-3781/2023/v26i0a15700](https://doi.org/10.17159/1727-3781/2023/v26i0a15700).

تفکیک استرس خودساخته از نوع دگرساخته موضوع ساده‌ای نیست که بتوان با یک نگاه سطحی در مورد آن قضاوت کرد. شاید به لحاظ پزشکی بتوان صرفاً تأثیر یا تأثیر نداشتن استرس در فوت را اعلام کرد، اما تعیین دقیق درصد سهم استرس منتسب به متهم در فوت به فاکتورهای متعددی وابسته است که بررسی و احراز آن نیاز به تحقیقات قضایی دارد. مقام قضایی با کالبدگشایی قضایی واقعه همانند آنچه در صحنه جرم واکاوی می‌کند، از منظر قاعده فقهی-حقوقی «اقدام» قادر به تفکیک استرس «خودساخته» از «دگرساخته» خواهد بود. در مجموع، اگرچه نظرات کارشناسی پزشکی قانونی در تعیین و تبیین تأثیر استرس در فوت کارگشاست اما این نظرات به تنهایی برای تصمیم‌گیری قضایی فصل‌الخطاب نیستند، بلکه احراز نهایی سهم تأثیر استرس منتسب به متهم در فوت صرفاً با مقام قضایی است. در این صورت بهتر است پزشکی قانونی از تعیین و اعلام درصد به عنوان سهم تأثیر استرس و هیجان در فوت خودداری کند.

تأییدیه اخلاقی: موردی برای گزارش وجود ندارد.
تعارض منافع: دو نویسنده این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی را اعلام نداشتند.
سهم نویسندگان: هر دو نویسنده سهم یکسانی در تهیه مقاله حاضر دارا بودند.
منابع مالی: مقاله حاضر مورد حمایت مالی قرار نگرفته است.